

SLOVENECE volja po pošti na vse strani Jugoslavije in v Ljubljani:
za celo leto naprej ... 84
za pol leta ... 42
za četrt leta ... 21
za en mesec ... 7

SLOVENECE

Inserat:
Enostojna poltirista (59 mm široka in 3 mm visoka ali nje prostor)
za enkrat ... po K 1-20
Pri naročilu nad 10 objav popust.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici Štev. 6/III.
Kopirati se ne vrstojo; nehranljiva pisma se ne sprejemajo.
Telefona št. 50.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — 2-va poštna brana,
Ljubljanske št. 850 na naročnitelno št. 349 za oglase,
avstr. in češke 24.797, ogr. 20.511, bozn.-hero. 7583.

Wilson o Reki.

LDU. Pariz, 23. aprila. (Brezlično.)
Dopisni urad Zedinjenih držav priobčuje izjavo predsednika Wilsona o jadranskem vprašanju. Predsednik v njej razmotri, kakaj ne more sprejeti pridelitve Reke Italiji: Mir, ki se naj sklone z Nemčijo, sloni na načelu prava in pravičnosti. Isto načelo se mora sprejeti tudi za ozemlja bivše avstro-ogrške monarhije. Ako se to načelo spoštuje, potem mora veljati Reka kot izhodišče za uvoz in izvoz ne Italije, temveč severnih in severovzhodnih pokrajin: Poljske, Ogrske, Češke, Romunske in novih držav, pripadajočih jugoslovanski skupini. Reko dati Italiji, bi se reklo, ustvariti razpoloženje, ki ga ne smemo prezreti. Pustiti to pristanišče, na katero so vse gore navedene pokrajine, posebno glede pristopa k Sredozemskemu morju, navezane, v rokah sile, katere bistven del ta luka ni, bi pomenilo toliko, kakor ovrzati trgovsko in industrijsko življenje pokrajin, ki so na to pristanišče navezane. Iz tega razloga Reka brezdvomno ni bila sprejeta v londonski pakt, temveč je bila končno veljavno prisojena Hrvatom. Predsednik Wilson opozarja, da pogodba od leta 1915. dodeljuje gotove točke dalmatinske obali Italiji, ker se le-ta mora zavarovati proti Avstro-Ogrski, in ker danes Avstro-Ogrska ne obstoja več, je predsednik prepričan, da bo Italija pridrla ureditvi svojih interesov, ki bo mir absolutno zajamčila.

Boj za Reko.

LDU. Lyon, 24. aprila. (Brezlično.)
Barzilai je predpoldne obiskal Clemenceau, le-ta pa Lloydja Georgea. Predložili so potem predsedniku Wilsonu italijanski posredovalni predlog v jadranskem vprašanju. »Petit Parisien« javlja: Italija vztraja pri svoji zahtevi glede Reke, sprejela pa je revizijo londonskega dogovora z ozirom na priznanje Jugoslovancem o načelu narodnosti.

Italijanska delegacija zapušča Pariz?

LDU. Dunaj, 24. aprila. »Router« javlja: Glasov pariške vesti lista Neuer Tag, ki dosedaj od druge strani še ni potrjena, je italijanska delegacija došla v položaj, da ji ni več mogoče udeleževati se konference. Italijanska delegacija zapušča Pariz.

LISTEK.

Peter Zrinski in Fran Krsto Frankopan na morišču.

Novela. Hrvatski spisal Evgenij Kumičić.
Zasnul je 30. malega travnja leta 1671.
V Dunajskem Novem mestu so se čuli že rano v jutro v nekih ulicah ostra povelja častnika in težke stopinje vojakov. Pri kapucinih je zvonilo k sv. maši; tenki zvok se je razlegal zdaj močnejše, zdaj slabše, kakor bi veter donel. V jutranjem somraku se je naglo dvignila poletna megla, zabliskalo se je in zagrmečelo nekolikokrat, začu-mel je dež, a hitro je vse prešlo, zapadnik je raztrgal oblake. Solnce je posijalo, lesketa se so se kapljice po strehah, preko obzidja se je zbiral v mesto vonj polj in livad.
Ljudje so se požurili na mestno obzidje, da si pribore mesto na severni strani trga, ki je bil pred mestno orožarno. Vsak pogled je padel najpreje na sredo trga, kjer je bilo nekaj črnega, nekaki oder, pokrit s črnim suknom, do tri čevlje visok, dolg šest ped in štiri širok.
Na njemu pri kraju je bila okrogla in debela klada, a na njej se je bleščala velika sekira. Ljudje so vedeli, da se na taki kladi sekajo roke. Nesproti onemu odru je bilo vzvišeno mesto iz deske, pokrito z lepo preprogo za kraljeve pooblaščenec in drugo gospodo. Na s ploščami pokritem trgu je trava prirastla med nekaterimi ploščami. Mestna orožarna je bila na zapadni strani trga, a kapucinski samostan, velika zgradba v dveh delih, na vzhodni in južni strani. Mnogo dece se je spele na samostansko streho; na oknih in okenčkih povsod glava pri glavi, kakor tudi na obzidju.
Okoli sedme ure pride na trg domača mestna garda pod orožjem, in povsod naokoli nastane veselo mrmranje, ker mnogi se veselo, ko vidijo svoje sorodnike in prijatelje, ki tako ponosno stopajo, opasani s širokim rumenim jermenjem, pod velikimi dlakavimi čevlji. Garda se razdeli na štiri enake čete, in vsaka v svoj kot. Kmalu za temi suščarji, bo jih do dve sto; brkati, plavalasi in po večini debeli, stopajo trdo, ostro. Na njih je vse široko:

Vzgoja.

Kakor kaže, se pri nas s silno vnemo vrši delo za reformo našega šolstva. Od tega je odvisna vsa bodočnost našega narščaja in bodočnost našega ljudstva, naroda in države.
Jasno je, da bo ljudska šola slejko-prej temelj za zgradbo ostalega našega šolstva, vsled česar bo preosnova ljudske šole še prav posebno važna. Pozabiti pa ne smemo, da bo ljudska šola za pretežno večino ljudstva ostala edino izobraževališče. Ljudska šola pa otroku nima nuditi le duševne izobrazbe, marveč veliko bolj srčno kulturo. Ljudska šola bodi v prvi vrsti poklicana, otroka dobro vzgojiti!
Kaka pa bo vzgoja, da je dobra? Svobodnislavno slovensko učiteljstvo, organizirano v svoji »Zavezi«, je priznalo potrebo vzgoje na podlagi neke »etične kulture«. Niso nam pa gospodje povedali, kaj pod to besedo pravzaprav razumevajo. Ker je ta del slovenskega učiteljstva postavil svojo zahtevo, da bodi ljudska šola državna, je umevno, da bo tudi država določala temelje vzgoje, t. j. ono »etično« podlago. Prav lepo odgovorja zadnji »Čas« na to nesmisel:
»Kje je taka enotna državna etika? Kdo jo je določil? ali kdo jo bo določil? naučni minister ali parlament? Od kdaj so ministri in parlamenti učitelji morale? Cilj vzgoje določa svetovni nazor, a država kot država na taka vprašanja ne more dati odgovora. Res, da neke etične pravce podaja že pamet sama, torej skupna pamet neke skupne etične pravce, toda razdor v moderni družbi je že tako globok, da niti pamet ni več skupna. Če pravi naravna pamet: ne prešustvuj, pravi socialistična pamet: svobodno ljubi! — Če pravi naravna in krščanska pamet: človek se mora v mnogem pomagati in ne si vsega dovoliti, pravi libertinska pamet: človek naj se svobodno izživi — »memento vivere«, se je glasil ta življenjski klic pred vojsko nasproti krščanskemu opominu: »memento mori« — katera etika je torej prava državna etika?«
Za krščanskega človeka je jasno, da more podlaga vzgoji otrokovi biti le krščanska morala, ki je stvar vesti, v kateri pa zopet govori vera. Ko sklepamo šolske postavbe po svojih zastopnikih, je to eminentno političen čin. In ko govorimo o tem, kakšne naj bodo te postavbe, je to tudi politika. In zato je potrebno, da vero, krščansko načelo postavimo za temelj šolski politiki. V tem smislu je vera, svetovno naziranje in vzgoja otrok — politicum!

Vera pomeni svetovni nazor in v časih demokracije sme in mora vsak državljan uveljaviti svoje prepričanje v zakonodaji. Prav posebno velja to za zakone, ki določajo, kaka naj bo vzgoja mladine. Oče in mati sta prva poklicana v tem oziru podati svoje mnenje in zahteve, in šele potem pridejo na vrsto drugi faktorji. Nesmiselno je danes, v časih demokracije in v časih, ko nekrščanski svetovni nazor tako jasno nastopa proti krščanskemu, trapati ljudstvo s frazami, da je vera zasebna stvar itd. Ravno v časih moderne demokracije, ko si ljudstvo samo daje postavbe, je važno in potrebno za družino in državo, da ljudstvo obstoji iz poštenih ljudi. In podlaga za krepost in poštenost je krščanska morala. »Čas« pravi: »Država — je dejal že Petalozzi — nima nobenih kreposti, temveč uporablja kreposti svojih državljanov. Če je torej resnično, da demokratična država med vseni vladavinami najbolj potrebuje krepostnih državljanov, ker se v njej državljanji sam vladajo, je tudi resnično, kar je rekel Tocqueville v svojem znamenitem delu o demokraciji Zdrženih držav, da ima demokracija najgloblje potrebo globoke verske vzgoje.«
Zato je za naše ljudstvo jasno, kakšna mora biti vzgoja v naših šolah. Tu se naše ljudstvo ne bo dalo komandirati od nikogar!

Pokrajinski poslanec S.:

Nekaj misli o pre-mislek.

Sedanjanje vrvenje v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev me spominja v marsičem na prve tedne in mesece po padcu ruskega absolutizma in njemu sledečo koalicijsko vlado Kerenskoga. Takrat so se združile vse stranke od skrajnih desnih kapitalistiško-meščanskih do skrajnih levih socialnodemokratičnih, da vzdrže v ogromni državi potreben red in mir in da pripravijo vse potrebno za volitve v ustavodajno skupščino, ki naj bi odločila nadaljnjo usodo številnih narodov ruske države. Ruski mali človek, kmet in delavec, vojnimi strahotam najbolj izpostavljen na stanova, sta z vso odločnostjo zahtevala mir, zemljo in svobodo.
Kerenski je šel na lim zavezniškim kapitalistom in ni izpolnil glavne zahteve ruskega naroda: ni mu dal miru, ampak bojevite govore, polne vojnega navdušenja, katerim je pa sledila — seveda — katastrofa na ruski fronti.

Koalicijsko ministrstvo Kerenskoga je hote ali ne hote, vede ali nevede podpiralo domače ruske kapitalista in stare privilegirane meščanske stranke in — pri vsem bogastvu v Rusiji se nahajajočih živil — ni bilo sposobno, da zadostno prehrani stradajoči ruski proletarijat.

Namen Kerenskoga, da evolucijskim putem preobrazila rusko državo v demokratično republiko, se ni posrečil. Ruski narod, že tolikokrat varan, ni zaupal koalicii. Pa tudi drugače so svetovni dogodki pripravili baš na Ruskem najugodnejši teren Ljentinovemu boljševizmu, ki pomenja začetek svetovne revolucije.

Tudi pri nas na Slovenskem in v Jugoslaviji živimo po razpadu Avstro-Ogrske v znamenju koalacije. Začasnih sporazum bi bil v sedanjih časih največjega pomena, seveda, če bi ga resno upoštevali vse stranke. Toda podrobno organizatorično in agitatorično delo nasprotnikov V. L. S. jasno kaže, kako se mora »modus vivendi« izrabljati v lastno korist. Pod krinko koalacije hoče zlasti bivša napredna stranka razbiti V. L. S. in pripraviti na kmetih ugodnejša tla svojim strankarskim ciljem.

»Proč s farji!« vpijejo. Pa glejte, že leta 1914. je bil obmejni slovenski duhovnik bivši avstrijski vladi najbolj neljuba oseba. Po Stajerskem in Koroškem je vlačila nemška sodrga zavodne narodnjake v duhovniški obleki po ulicah, suvala jih in pljuvala nanje kot na največje zločince. In vendar: Češko-jugoslovanska zveza, majniška deklaracija, preobrat na Slovenskem, ustanovitev Jugoslavije, ali niso vse to zgodovinski trenutki, pri katerih je igral slovenski duhovnik glavno vlogo. — In še danes na Koroškem ni slovenski duhovnik varen življenja, v okupiranih krajih pa Italijanski imperijalizem preganja in internira vse od škofa do kaplana. Zgodovina slovenskega ljudstva nam dokazuje, da je bil duhovnik, povečini sin slovenskega kmeta, vselej in povsod našemu ljudstvu najboljši voditelj. Zato pa vse, kar je poštenega na Slovenskem, najbolj zapu slovenski duhovščini. Ni nas prav nič strah, ko svobodnislavni koalicijski naši kriče po mestu in deželi: »Proč s farji! Far naj se ne vrti v politiko!«

Bivši narodno-naprednjaki so vstopili v Belgradu v Demokratski klub. Tako imajo v narodnem predstavništvu za enkrat večino in zdaj si pred-

ževlji in hlače, rokavi in klobuki s peresi. Oni se razvrstijo na zapadni strani trga pred glavnim pročeljem orožarne, položijo sulice, mnogi se naseknijo na zid, nekateri ogledujejo ljudi na obzidju in strehah, a nekateri zdhajo. Zopet nastane mrmranje: na nastavek nad glavnimi vrati orožarne je prišel mestni načelnik Matija Elerl von Eiersberg z mestnim sodnikom in z njegovima prislednikoma Mihovilom Marklom in Hanusom Grubelom. Vsi domači ljudje, oblečeni kot na praznik. Razgovarjali so se zelo resno in dostojanstveno, kakor da bi hoteli prepričati svoje preproste somestane, da so v vednem službenem poslu, da je njihovo delo vse to, kar se danes vrši, da se vse urejuje po njihovih glavah.

Solnce je že razsvetlilo pročelje orožarne in nekaj trga pred njo, in se polagoma približevalo onemu črnemu odru, kjer se je bleščala sekira na kladi.

V kapucinskem zvoniku odbije osmo uro, na trg pridejo pooblaščenec Abele in Molitor, dvorni tajnik Podedsta, vladni odposlanec Juraj Damhofer in zapisljnik kazenskega sodišča Maksimilijan Hanugel. Sedaj stopijo na trg tudi oni, ki so bili na nastavku orožarne, poklonijo se globoko gospodi z Dunaja, najglobljeje kraljevima pooblaščenecema. Ti jim milostno podaja-

jo desnico. Vsi so oblečeni črno, nekateri z mečem ob boku, drugi z dolgimi vlasuljami. Razgovarjajo se pred orožarno, kjer je bil tudi stolnik von Ehr s vojimi suščarji. Pooblaščenec Abele vpraša mest. sodnika Pavla Pleyersa:

- Kdaj je prišel Nikolaj Mohr?
— Sročil, naravnost iz Sopruna, odgovori sodnik.
— Kje je sedaj, nadaljuje Abele.
— V orožarni. Vojaki so mu dali dobro pečenko in vrč vina. Prav vesel je, šali se z vojaki.
— Samo da se ne bi opil! pogleda v skrbnih Molitor sodnika.
— Pije naj pozneje... Čul sem, da je nekoč v Požunu pijan prišel na morišče. Ne bi hotel, da se to tudi danes... se posmezne Abele.
— Ne bojte se, gospodje pooblaščenec. Nikolaj Mohr je odsekaj že sto tridesedemdeset glav! se pokloni sodnik.
— Ni vsake spretno, skomizgne z ramama Abele. Prosim Vas, ne dajte mu mnogo vina.
— Glej, koliko radovednega in neumnega sveta! hoče reči Molitor s pogledom po obzidju in strehah. Počasji pa dostavi: Zelim, da se že enkrat izvrše te proklete obsodbe!
— Danes bo torej tudi Nadasdy?... zmaje mestni poveljnik Matija Elerl. (Dalje.)

